

Forslag om nyt klagesystem for aktindsigt

Det er grundlæggende vigtigt, at afgørelser om aktindsigt kan indbringes for et egentligt klageorgan, der skal behandle klagerne og kan træffe bindende afgørelser (rekurs).

For at sikre ensartet praksis er det vigtigt, at der kun er ét klageorgan, der kan klages direkte til efter afslag fra myndigheder og andre organer, der er omfattet af offentlighedsloven og miljøoplysningsloven.

Klagesystemer i andre lande er kort omtalt i den redegørelse, som Fenger og Grønnegaard har afleveret til Justitsministeriet som led i evalueringen af offentlighedsloven. Spredning på mange klageorganer kendes kun i Norge og Danmark blandt de lande, der indgår i sammenligningen.

Skitse til lovændringer

Offentlighedsloven § 37, stk. 1 ændres til: Afgørelser om aktindsigt kan påklages særskilt og direkte til Offentlighedsklagenævnet. Tilsvarende ændring kan ske i § 39, stk. 1. § 37, stk. 4 og stk. 6 kan slettes, og det samme gælder § 39, stk. 4.

I § 38 er den nuværende tekst ikke relevant. I stedet kan § 38 indeholde bestemmelser om Offentlighedsklagenævnets sammensætning, uafhængighed, kompetence til at træffe bindende afgørelser med mulighed for at anvende tvangsbøder for at sikre gennemførelse og pligt til offentliggørelse af afgørelser.

Miljøoplysningsloven har en klageregel i § 4 b. Denne klageregel handler dog kun om afgørelser, der er truffet af forsyningsvirksomheder og visse andre halvoffentlige virksomheder. I øvrigt er klageordninger fastsat i love på diverse områder, der beskæftiger sig med miljøoplysninger i bred forstand.

Ved en ændring kan den nuværende tekst i § 4b ændres til en tekst, der fastslår, at afgørelser om aktindsigt kan påklages særskilt og direkte til Offentlighedsklagenævnet (dvs alle afgørelser efter miljøoplysningsloven). Plus en henvisning til offentlighedslovens regler om det nye fælles klageorgan.

Offentlighedsklagenævnet

Klagenævnet skal træffe juridiske afgørelser og sammensætningen skal sikre gode kvalifikationer til at etablere en klar praksis, der både overholder dansk lovgivning og de internationale standarder, Danmark har forpligtet sig til at følge bl.a. Menneskeretsdomstolens praksis.

Et funktionsdygtigt nævn kan sammensættes af tre medlemmer og tre suppleanter. Tre medlemmer deltager i møder, hvor der træffes afgørelser.

Nævnets medlemmer skal hverken udpeges af myndigheder eller interesseorganisationer.

Folketingets Ombudsmand indstiller/udpeger formand og næstformand.

Advokatrådet indstiller/udpeger et medlem og suppleant. Juridiske fakulteter/institutter udpeger det sidste medlem og suppleant.

Det er ikke sædvanligt, at Folketingets Ombudsmand indstiller/udpeger, men det kan sikre, at formand og næstformand har gode kvalifikationer og erfaringer med offentlighedssager. Det udelukker ikke, at sager efterfølgende kan indbringes for ombudsmanden, men det vil blive væsentligt færre end i dag, og ombudsmanden vil som nu selv kunne vurdere, om der er grund til at behandle en sag.

Universiteterne i København, Odense, Aarhus og Aalborg har juridiske fakulteter/institutter. Hvilken/hvilke der skal indstille/udpege kan afhænge af klagenævnets placering på landkortet.

Formandsjobbet bliver formentlig et fuldtidsjob. Formanden får bl.a. til opgave at sikre ansættelse af en velkvalificeret chef for sekretariatet og skal sammen med denne sørge for rekruttering af kvalificerede medarbejdere.

Det bør fortsat være muligt at indbringe sager for Folketingets Ombudsmand, men der må forventes væsentligt færre offentlighedssager til ombudsmanden, hvis der etableres et offentlighedsklagenævn med særlig ekspertise. Retssager er meget sjældne i offentlighedssager, men bør principielt fortsat være en mulighed.

Etablering af et særligt offentlighedsnævn vil sikkert kræve nogle ekstra ressourcer i etableringsfasen. Efter indkøring er der grund til at forvente, at et nyt effektivt klagesystem vil spare ressourcer. Dels kan der spares mandskab ved de myndigheder, der i dag fungerer som klageorganer. Dels vil en klar praksis fra et nyt klageorgan betyde, at første instanser kan træffe hurtigere og mere korrekte afgørelser, som der ikke i samme omfang vil være grund til at klage over.

Oluf Jørgensen, 2017